

SŁOWNIK GEOGRAFICZNY KRÓLESTWA POLSKIEGO

I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH.

WYDANY

Pod Redakcją:

Filipa Sulimierskiego, magistra nauk fizyczno-matematycznych
b. Szkoły Głównej Warszawskiej.

Bronisława Chlebowskiego, magistra nauk filologiczno-histo-
rycznych b. Szkoły Głównej Warszawskiej.

Władysława Walewskiego, obywatela ziemskiego, kandydata
nauk dyplomatycznych Uniwersytetu Dorpackiego.

Skład Główny i administracya u **Juliusza Walewskiego**,
Dra Praw, Długa 47.

TOM VI.

WARSZAWA.
WYŁĄCZNYM NAKŁADEM WŁADYSŁAWA WALEWSKIEGO.
Druk „WIEKU“ Nowy-Świat Nr. 59.

—
1885.

Miedze al. *Miedze-lasek*, wś, pow. sieradzki, gm. Dzierżazna, par. Rossoszycza, odl. 17 1/2 w. od Sieradza. Ma 37 osad i 280 mk. Powstała z uwłaszczenia bezrolnych włościan w 1864 r.

Miedzechów, wś i fol., pow. grójecki, gm. Nowa wieś, par. Boglewice, odl. 10 w. od Grójca. W 1827 r. było tu 36 dm. 236 mk. Fol. M. z wsią M. i Czarna, rozl. mr. 752: gr. or. i ogr. mr. 604, łąk mr. 116, pastw. mr. 3, nieuź. i place mr. 29, bud. mur. 4, z drzewa 9. Wś M. os. 52, z grun. mr. 473; wś Czarna os 4, z grun. mr. 8.

Br. Ch.

Miedzeszyn, wś i fol. nad Wisłą, pow. warszawski, gm. Zagórz, par. Żerzeń, leży prawie na wprost Wilanowa, na prawym brzegu, odl. 10 w. od Warszawy. W 1827 r. 28 dm., 192 mk. Obecnie jest tu staranne gospodarstwo folwarczne. Fol. M. rozl. mr. 555: gr. or. i ogr. mr. 101, łąk mr. 42, past. mr. 2, wody mr. 1, lasu mr. 97, zarośli mr. 168, nieuź. i place mr. 20, w wieczystych dzierżawach mr. 124; bud. mur. 1, z drzewa 10.

Miedzeszynek, wś nad Wisłą, pow. warszawski, gm. Zagórz, par. Żerzeń, odl. 8 w. od Warszawy. Ludność tutejsza trudni się koszykarstwem. Fol. M. rozl. mr. 379: gr. or. i ogr. mr. 151, łąk mr. 4, past. mr. 121, wody mr. 98, nieuź. i place mr. 5; bud. mur. 1, z drzewa 2.

Br. Ch.

Miedziaki, grupa domów we wsi Krasów, pow. lwowski (ob. t. IV, str. 645—2).

Miedziaków, mylnie *Miziaków* (urzędowe), małe mko rząd., pow. winnicki, przy ujściu Zharu do Bohu, na pñ.-zach. od m. powiat., 3 okr. polic. pikowski, gm. do Kalinówka (st. dr. żel. odesko-kijows. o 13 w. odległa), par. Strzyżawka; do 2000 mk., w tej liczbie większa połowa żydów, 140 dm., ziemi ze słobódką Miedziakówką 2156 dz. Cerkiew pod wez. ś. Michała posiada 126 dz. ziemi, szkółka wiejska, dom modlitwy żydowski, młyny. Mko to należało do sstwa winnickiego i zwało się pierwotnie Kolumnów, od herbu założyciela swego około 1757 r. Józefa Czosnowskiego, ssty winnickiego. Podług inwentarza 1762 r. znajdowało się gospodarzów chrześcian 22 i 33 żydów; we dwa lata zaś potem sporządzony inwentarz mówi, iż pierwszych jest 45, drugich 17 i że z arendy znaczny pokazał się niedobór dla zubożenia poddaństwa. W lustracji 1789 r. takowe znajdujemy szczegóły: M., dawny Kolumnów, nad Zharem, ma 2 rozległe stawy, na niższym są 3 młyny, w rynku 11 dm. żyd., z tych 3 zajezdne, zatylnych 4 pustych. Mko 2 razy pogorzało, tudzież przez upadłą fabrykę rudnią mocno w intracie poniżone. Na drugiej stronie grobli wś Miedziaków ma dwór duży cum omni commoditate odbudowany, słomą kryty i 96 chałup chłopskich. Posiadał je następnie w dożywociu ks. Józef Poniatowski,

wraz ze sstwem winnickim (1782) i ustąpił Protowi Potockiemu, wojew. kijowskiemu. Po upadku jego fortuny, komisya banku warszawskiego prawo do tego dożywocia sprzedała w 1801 r. Kajetanowi Skopowskiemu; od niego przeszło do Jordanów i Grocholskich (ob. *Winnica*). Jest tu st. poczt. konna wiejska. Ob. Arch. J. Z. R., cz. III, t. 3, 148; cz. VI, t. 1, 118; cz. VI, t. 2, 339, 340, 473.

Miedziakówka słobódka, mylnie *Miziakowska słobódka*, pow. winnicki, nad Bohem, naprzeciwko mka Miedziakówka, 26 osad, 242 mk.; należała do St. Winnickiego, dziś rząd.

Miedziakowskie futory, duża wś rząd., pow. winnicki, o 16 w. od m. Winnicy. gm. i par. Strzyżawka, 2200 mk. (w tej liczbie 33 jednodworców), 2885 dz. ziemi włośc., 421 dm. Włościanie dostatni; duże fruktowe sady; cerkiew. Ob. Arch. J. Z. R., cz. VI, t. 2, 339, 341, 471—473.

Dr. M.

Miedziana góra, góra w pow. kieleckim, należy do pasma wyniosłości ciągnących się od wsi Miedzierz do Zagdańska. Leży ona na gruntach wsi Kostomłoty w pow. kieleckim i wznosi się na 984 stóp npm. Są tu piękne marmury, glina ogniotrwała i następujące rudy: miedź (rodzima, szara, czarna, szklista, pstra, czerwona, błyszcząca, błękitna), piryt miedziany i malachit. Kierunek pokładów od zach.-pñ. ku wsch.-pñd., nachylenie 30 do 45°. Układ warstw górnych: łupek wapienny, łupek kwarcowy, ilasty i glina. Kopalnie miedzi odkryte w końcu XVI w., z nich to Jerzy Radziwiłł, bisk. krakowski, przysłał w darze Zygmuntowi III miedź na pokrycie zamku krakowskiego po spaleniu w 1595 r. W XVII w. eksploatacja ustała. Stanisław August wziął te kopalnie od biskupów krakowskich i kazał wznowić roboty. Miedź dobywaną tu, używano do bicia monety. Huta w Niewachlowie przerabiała dobywane tu rudy. Za królestwa kongresowego, z ustanowieniem dyrekcji górniczej w Kielcach, roboty odnowiono. W 1817 r. urządzono sztolnię Stanisław, do odprowadzania wody. Od 1817 r. dobywano rudę miedzianą, dającą 12% miedzi, z której otrzymano w latach od 1818 do 1824—747 grzywien srebra. Rudę żelazną dobywano w kopalni Zygmunt, lecz woda zatamowała roboty. Dla zużytkowania gliny ogniotrwałej założono w 1862 r. fabrykę naczyń fajansowych, której czynność ustała 1863 r. Na górze samej stoi kościółek, niedawno ze składek włościan odnowiony.

Br. Ch.

Miedziana góra, wś, pow. kielecki, gm. Niewachłów, par. Kielce, odl. o 9 w. na pñ. od Kielc, leży przy drodze bitej kielecko-piotrkowskiej, na połowie drogi między Kielcami a Cmińskiem. Początkiem wsi była zapewne osada górnicza, powstała przy utworzeniu w są-

ce okoliczne zakłady fabryczne. Zbiornik ten ma 2250 sążni obszaru i do 7 stóp głębokości. Na środku mieści się pozostawiona przy kopaniu wysepka.

Br. Ch.

Nietupa 1.) rzeczka, lewy dopływ Rosi Niemnowej, ma ujście pod wsią Katowce; przyjmuje Hnieznę. 2.) N., rzeczka w parafii wołkowskiej, lewy dopł. Świsłoczy; przyjmuje Krynkę.

Nietuskowo, niem. *Nikelskowo*, wś i dobra, o 2 klm. od Noteci, pow. chodzieski. Wś ma 37 dm., 443 mk., 134 ew., 309 kat. Poczta i tel. w Uściu o 7 klm., gośc. o 3 klm., st. kol. żel. w Chodzieżu o 7 klm. Dobra N., 2656 mr. rozl., 2 miejsc.: a) N., dom.; b) Buchy, karczma; 7 dm., 144 mk., 83 ew., 61 kat., 56 analf.

Nietuszyna 1.) al. *Niedźwiedź*, wś, pow. wieluński, gm. Skrzywno, par. Czarnożyły, odl. od Wielunia w. 10; ma dm. 23, mk. 151; fol. dm. 2, mk. 20. Wchodził w skład dóbr Czarnożyły. Rozl. mr. 559: gr. or. i ogr. mr. 163, łąk mr. 32, past. mr. 18, lasu mr. 273, zarośli mr. 34, w osadach mr. 11, nieuż. mr. 28; bud. mur. 1, z drzewa 9. Wś N. os. 31, z gr. mr. 326. 2.) N. al. *Gromadki*, wś, pow. wieluński, gm. Skrzywno, par. Rudlice, odl. od Wielunia 9¹/₂ w. Ma 24 dm.

Nietyczkampie, wś, pow. maryampolski, gm. Kwieciszki, par. Maryampol. Odl. od Maryampola 6 w., ma 41 dm., 355 mk. W 1827 r. wś rząd., 33 dm., 289 mk.

Nieudałoje Żytje, os. nad rz. Pilicą, pow. konecki, gm. i par. Skotniki. Odl. od Końskich w. 35. Jest tu 1 dm., 69 mr. Osada utworzona przy stosowaniu ukazu z 1864 r.

Nieuparta, grupa chat w gm. Sucha, pow. żywiecki.

Niewachłów, w dok. *Nyewachlow*, wś, pow. kielecki, gm. Niewachłów, par. Kielce. Leży przy drodze bitej z Kielc na Mniów, do Piotrkowa, odl. 5 w. od Kielc w stronie pń.-zach., posiada szkołę początkową. Leży wśród obszernych lasów, pod górą zwaną Machnówka. Wś porządnie zabudowana. W 1827 r. wś rząd. górnicza, miała 110 dm., 589 mk. Według Lib. Ben. Długosza (I, 476) była to wieś biskupów krakowskich, na prawie niemieckiem osadzona. Z dwóch łąków soltyśkich brali dziesięcinę wikaryusze kieleccy. Stanisław August wystawił tu mały piec do topienia miedzi i galmanu. Z miedzi tej wybijano zdawkową monetę. N., wieś królewska (było tu soltystwo), wchodził w skład ekonomii kieleckiej dóbr rządowych. N. gmina należy do s. gm. okr. V w Samsonowie, st. poczt. Kielce, ma 9141 mr. obszaru i 4720 mk. (1867 r.).

Br. Ch.

Niewaszka, przys. do Manasterza w pow. łańcuckim, 8 klm. od Kańczugi, leży na wscho-

dniach stokach lesistego Zapustu (407 m.), rozciągając się wzdłuż bezimiennego dopływu Hussowskiego potoku, wpadającego pod Manasterzem z lew. brzegu do Mleczyki. Od północy i zachodu otacza ten mały przysiołek las, od południa odgranicza go Hussowski potok od Rzyk, na wschód zaś graniczy z Manasterzem.

Mac.

Niewcyrka al. *Newcyrka*, *Newcerka*, *Nekcyrka*, *Nechcerka*, niem. *Neftzer Thal*, dolina tatrzańska, w Tatrach liptowskich, u północnych stóp Krywania, uchodząca do doliny Koprowej. Północno-wschodni narożnik tejże doliny tworzy szczyt Furkota (2437 m. szt. gen.). Od tegoż szczytu ku północnemu-zachodowi wybiega potężna odnoga górská, Hrubby wierch, tworząca ścianę między tąż doliną a dol. Hlińską. Na południowy zaś wschód wysyła Furkota drugą odnogę, zwaną Soliskiem, jako ścianę graniczną od dol. Młynicy. Od tej odnogi ku pń.-zach. aż po Ostrą (2318 m. szt. gen.) biegnie grzbiet górski, oddzielający dol. N. od doliny Furkoczek. Od szczytu Ostrej ku zach. zwraca się to ramię górskie przez szczyt Krótką (2374 m. szt. gen.) aż po Krywań (2496 m. szt. gen.), oddzielając dol. N. od dol. Suchej czyli Złomiska. Od Krywania ku dolinie Koprowej odrywa się ramię górskie, ze szczytami 1993 m. i 1852 m., które tworzy południową ścianę doliny, zwanej Kotlinami, zwartej od północny i oddzielonej od dol. N. pń.-zach. ramieniem Krywania. W tem ramieniu są szczyty 2397 m., 2213 m., 1895 m. W dolinie tej, nader dzikiej, legły trzy stawki Terryańskie; najwyższy pod Krywaniem 2200 m., pośredni 2150 m., najniższy, ale zarazem największy, 1947 m. npm. Z doliny Koprowej przez dol. N. przejście przez grzbiet między Krótką a Krywaniem, do dol. Suchej, w której legł Zielony Staw, a stąd do Szczyrbskiego stawu. Górny koniec doliny legł 2200, dolny (ujście) 1561 m. npm.

Niewerder, os. karcz. i leśnictwo, pow. czarnkowski. Os. karcz. ma 1 dm., 5 mk.; nal. do gm. i wsi Stradunia. N., leśn., 1 dm., 7 mk., należy do nadleśnictwa Rychlika.

Niewętosz 1.) wś i fol. nad rz. Tyśmienicą, pow. radzyński, gm. Biała, par. Radzyń, odl. 10 w. od Radzynia, leży na samej granicy od gub. lubelskiej. Posiada młyn wodny, wiatrak, pokłady torfu. Ma 35 dm., 394 mk. W 1827 r. było dm. 32, mk. 257. Dobra N. składają się z fol.: N., Antonin, osady młyn. Bramka; wsi: N., Branica, Zbulitów, Siedlanów, Ustaszów i Lichty. Rozl. mr. 1375: gr. or. i ogr. mr. 836, łąk mr. 203, past. mr. 22, lasu mr. 244, nieuż. mr. 70; bud. mur. 12, z drzewa 24; płodozmian 8 polowy. Wś N. os. 48, z gr. mr. 588; wś Branica os. 62,

Kostolani (Ketzerowske), węg. *Ketzer-Kostolan*, miasteczko w hr. szaryskim (Węg.), piękne łąki, pastwiska, lasy, 354 mk. H. M.

Kostołowka, ob. *Tykicz Zgniły*.

Kostomłoty 1.) wś, pow. kielecki, gm. Niewaczków, par. Kielce. Leży w dolinie nad rzeczką, w pobliżu traktu bitego z Kielc do Piotrkowa, o milę od Kielc. Posiada szkołę wiejską i kopalnię marmurów. W 1827 r. było tu 65 dm., 501 mk. 2.) **K.**, wś i folw., nad Bugiem, pow. bialski, gm. i par. Kostomłoty, o 1 milę od Kodnia, o 2 od Terespolu. Jest tu cerkiew par. dla ludności rusińskiej, niewiadomej erekcyi, szkoła początkowa i urząd gminny. K. liczą 106 dm., 90 os., 697 mk. i 3264 mr. obszaru, w tem 1563 mr. obszaru dworskiego. Dobra K. stanowiły część dóbr kodeńskich. Według Tow. Kred. Ziem. folwark K. z nomenklaturą Bór v. Łoś rozległy mr. 1445, grunta orne i ogrody mr. 792, łąk mr. 261, pastwisk mr. 39, lasu mr. 209, nieużytki i place mr. 144. Bud. drzew. 13, wiatrak. Gm. K. graniczy z gm. Kobylany, Kodeń i os. Rososz, ma 2932 mk., rozl. 18521 mr., s. gm. okr. III w os. Kobylany-Nadbużne, od Biały 37 1/2 w. W skład gm. wchodzi: Bór, Dobratycze, Elżbiecin, Kąty, Kopytów, Kożanówka, Kołpinek, Kostomłoty, Lebedziów, Ogrodniki, Okczyn, Murawice, Zagadzie i Żuki.

Kostomłoty, por. *Kostenblut* (niem.).

Kostopol, mko, pow. rówieński, założone za przywilejem Stan. Augusta 1792 r. przez kuchmistrza koronnego Leonarda Worcella. Dobywano tu przedtem rudę żelazną. R. 1870 miał 61 dm., 245 mk., w tem 37 proc. izr., dom młolity, gorzelnię.

Kostorz, ob. *Eisenhammer* i *Kuźnica borecka*.

Kośtowa, ob. *Kosztowa*.

Kostowata, rz., prawy dopływ Martwych Wód, uchodzących do Bohu.

Kostowce, wś, pow. radomyski, par. praw. Brusilów, o 4 w. od Brusilowa, o 2 w. od Łazarówki, 192 mk., 592 dzies. ziemi. Własność Rudnickiego. Por. *Kossów*.

Kostowiec, folw., pow. błoński, gm. Młochów, par. Nadarzyn, 147 mr. rozl., 5 bud. drewnianych.

Kostowięta albo *Kustowięta*, część Szechyni, pow. przemyski.

Kostówka, (?) rz., lewy dopływ Niemna.

Kostowo, zaśc., pow. wileński, 4 okr. adm., o 40 w. od Wilna, 2 dm., 11 mk. kat. (1866).

Kostrą, ob. *Kostrą*.

Kostroga, wś, pow. płocki, gm. Rogozino, par. Trzepowo, odl. o 3 w. od Płocka. W 1827 r. było tu 15 dm., 70 mk.; obecnie 18 dm., 182 mk., 576 mr. gruntu, 11 nieużytku.

Kostroma, miasto gubernialne na lewym brzegu rzeki Wołgi, przy ujściu rzeki Kostromy, pod 57° 46' szerokości północnej i 58° 36'

długości wschodniej, 29541 mk. (w tem 176 kat.) 40 cerkwi, z których piękny sobór uśpieński, gimnazjum męskie i żeńskie, seminarium, biblioteka publiczna, teatr, szpitale i inne zakłady dobroczynne; na placu pomnik Suzanina, bank miejski, stacją pocztową, przystań statków parowych, 30 fabryk, z których znaczniejsze skór, płótna, słoju, tytoniu; prowadzi ożywiony handel zbożem. Założona przez ks. Jerzego Dołgorukiego w r. 1152 była (od r. 1240) stolicą udzielnych książąt i podlegała częstym napadom nieprzyjaciół; 1237 zdobyta i zburzona przez Batego; w r. 1608 okolice jej spustoszone zostały przez Lisowczyków. *Powiat kostromski* ma 78 m. kw. i 126500 mk. zajmujących się rolnictwem, ogrodnictwem, uprawą lnu i przemysłem. Jedna część powiatu ma powierzchnię wzniesioną a druga równa, bagnista, pokryta jeziorami; rzeki Wołga, Kostroma i Mera; z błot najznaczniejsze Woronie; grunt gliniasty i piaszczysty. *Gubernia kostromska*, jedna ze środkowych, graniczy na północ z gubernią wołogodzka, na wschód z wiacką, na południe z niżegrodzką i włodzimierską, a na zachód z jarosławską i wołogodzka i ma 1538.15 m. kw. (74423,2 wiorst kw.) oraz 1198870 mk., z których 562782 mężczyzn i 636088 kobiet; pod względem religijnym 1187074 prawosławnych, 10484 ruskolników, 475 katolików, 307 ewangelików, 209 żydów i 329 mahometan; 779 osób na 1 m. kw. Powierzchnia gubernii jest równiną, pochyloną z północy ku południowi, pokryta licznymi jeziorami i błotami, przerznięta rzekami Wołga, Kostroma, Wetługa, Unża, oraz wielkimi pokrytą lasami, głównie w części północnej i wschodniej; z jezior znaczniejsze: Galickie, Czuchłomskie, Święte i Berezoweje. Grunt nieurodzaj., gliniasto-piaszczysty; posiada piryt siarkowy, żupek, gliny, wapień, rudę żelazną, miedź; klimat surowy. Mieszkańcy (Rosyanie, Tatarzy, Czeremysi) zajmują się rolnictwem, będąc na niskim stopniu z powodu gruntu i klimatu, przemysłem leśnym, hodowlą bydła i różnymi rzemiosłami; fabryk w gubernii znajduje się 553, głównie wyrobów płóciennych i bawełnianych, roczna produkcya których wynosi 7159033 rs. Dzieli się na 12 powiatów: kostromski, bujski, czuchłowski, galicki, jurjewski, kineszemski, kołogrywski, makaryewski, nierechcki, soligalicki, warnawski i wietłuski. Zenon Bart.

Kostrów, wś i folw., pow. węgrowski, gm. Płatkownica, par. Brok; ma 3 dm., 49 mk., 118 mr. obszaru. Por. *Kołodziąż*.

Kostrów, wś, pow. piński, 3 okr. polic., gm. Raczyek, mk. 42, własność bar. Hartynga, przedtem Skirmuntów. Ks. M.

Kostrowicze, dwór i wś, pow. słonimski, par. Łukowicka, okr. polic. dereczyński, gm.